

Råderetskatalog

Afdeling 515 - Skolevej

Dine muligheder for at forbedre og forandre din bolig

Dette råderetskatalog er senest godkendt af afdelingsmødet den 23. november 2023 og endeligt af organisationsbestyrelsen den 6. december 2023.

Dermed erstatter dette råderetskatalog alle tidligere udgaver for afdelingen.

Indhold

Råderetskatalog.....	1
Indhold.....	2
Råderetten.....	3
Råderetskataloget.....	3
Den individuelle råderet – Forbedringer eller forandringer.....	3
Den individuelle råderet – Udenfor boligen	4
Hvad skal du gøre?.....	4
Hvilke regler gælder i din afdeling?	5
Forbedringer	5
Forandringer	6
Procedure for ansøgning om råderet, hvor der kræves byggetilladelse.....	7
Procedure for ansøgning om råderet - generelt.....	7
Betingelser.....	7
Økonomisk godtgørelse ved fraflytning	8
Hvordan beregner man godtgørelsen?.....	8
Udbetaling af godtgørelse	8
Vedligeholdelsesreglement og anvisninger	8
Bilag: Halvtag over terrasse	9
Bilag: Markise	11
Bilag: Drivhus.....	12
Bilag: Udestue	13
Bilag: Udhus	15
Bilag: Fastmontering af legeredskaber	16
Bilag: Flagstang	17
Bilag: Hegn om terrasse.....	18
Bilag: Hæk / hegn i skel	19
Bilag: Udvidelse af fliseareal	20
Arbejder inde i boligen	21
Den individuelle råderet – indenfor i boligen	21
Installationsret.....	21
Kollektiv råderet – finansieres af afdelingen	22
Muligheder i din afdeling	22

Råderetten

Råderetskataloget

Du har gode muligheder for at ændre din lejebolig, så den passer til netop dine ønsker og behov.

Boligkontoret Fredericia vil med dette katalog, give dig en generel vejledning om råderetten og dens muligheder samt klarlægge, hvad der er tilladt i netop din afdeling.

Du kan også finde råderetskataloget online, under afdelingens dokumenter.

Den individuelle råderet – Forbedringer eller forandringer

I lovgivningen om den individuelle råderet skelnes der mellem forbedringer og forandringer.

Hvis du laver **forbedringer** betyder det:

- at du forøger boligens brugsværdi.
- at du IKKE skal føre forholdene tilbage til det oprindelige når du flytter.
- at du har mulighed for at få økonomisk godtgørelse ved fraflytning inden for en nærmere bestemt periode.
- at hvis arbejdet kræver vedligehold eller henlæggelse til nyanskaffelse for afdelingens midler, tillægges du som lejer en månedlig huslejeforhøjelse, som følge af arbejderne jf. lov om leje af almene boliger §39 og driftsbekendtgørelsen §87. Dette vil fremgå, på den enkelte tilladelse.

Hvis du laver **forandringer** betyder det,:

- at der kan stilles krav om, at du fører forholdene tilbage til det oprindelige, senest når du flytter (retableringspligt).
- at du ikke vil være berettiget til økonomisk godtgørelse, når du flytter.
- at du kan blive mødt med krav om at indbetale et rimeligt depositum til retablering. Dette vil fremgå af din tilladelse.

Udformning og placering, skal i hvert tilfælde drøftes med administrationen inden der søges byggetilladelse ved kommunen, hvor dette kræves.

Den individuelle råderet – Udenfor boligen

I lovgivningen om den individuelle råderet skelnes der mellem arbejder, der udføres **udenfor** boligen og **indenfor** boligen.

Mulighederne for forbedringer og forandringer **udenfor** boligen (fx i haven) fastsættes og indstilles af afdelingsmødet, for derefter at blive godkendt af organisationsbestyrelsen, inden reglerne træder i kraft. Hvis afdelingsmødet ikke har godkendt, at man fx må opsætte udestuer eller overdække ved din hoveddør, så er det ganske enkelt ikke tilladt og du vil derfor heller ikke kunne ansøge om det.

Du kan derimod stille det som et forslag til afdelingsmødet.

Hvad skal du gøre?

Uanset om du vil forandre eller forbedre din bolig og uanset, om du bruger råderetten eller installationsretten, så skal du anvende følgende fremgangsmåde:

1. Finder du ikke det du gerne vil udføre udenfor boligen i dette råderetskatalog, så er det ikke tilladt, og derfor kan du heller ikke ansøge om det.
Du kan derimod stille det som et forslag til afdelingsmødet.
2. Du skal skriftligt meddele administrationen, hvilke arbejder du kunne tænke dig at udføre.
3. Du modtager herefter en tilladelse eller et afslag fra administrationen. En tilladelse vil normalt også indeholde en nærmere beskrivelse af de krav og betingelser, som afdelingsmødet har godkendt. Administrationen **skal** svare skriftligt inden for 8 uger, i denne frist ses der bort fra juli måned og eventuel kommunal godkendelse.
4. Du skal derefter søge byggetilladelse ved kommunen, hvis det er et krav.
5. Arbejdet må **ikke** sættes i gang, før du har modtaget en tilladelse.

Hvilke regler gælder i din afdeling?

Forbedringer

I skemaet beskrives de nærmere betingelser der gælder, hvis du vil forbedre din bolig.

- A. Denne forbedring kræver en byggetilladelse fra kommunen. Det er dig, der skal indhente de nødvendige godkendelser. Du skal også betale for eventuelle omkostninger.
- B. En nuværende installation og/eller bygningsdel kan have en værdi, som vil blive modregnet i dine udgifter til forbedringen.
- C. Forbedringen giver afdelingen øgede udgifter til vedligeholdelse, forsikring og opsparing til nyanskaffelse. Du skal derfor dække disse udgifter gennem et månedligt tillæg til huslejen.

Forbedringsarbejder giver dig ret til økonomisk godtgørelse når du flytter. Godtgørelsen nedskrives over 10 – 20 år, afhængigt af arbejdernes forventede holdbarhed jf. driftsbekendtgørelsen §92. Nedskrivningsperioden fastsættes af administrationen.

Individuelle forbedringer - udenfor boligen <i>Skal finansieres af lejer</i>	A	B	C
Halvtag over terrasse, se bilag	X	X	X
Udestue, se bilag	X	X	X

Forandringer

I skemaet beskrives de nærmere betingelser der gælder, hvis du ønsker at forandre noget i eller ved din bolig.

- A. Hvis du udfører denne forandring skal du ikke retablere ved fraflytning.
- B. Hvis du udfører denne forandring skal du retablere ved fraflytning, så lejemålet fremstår i oprindelig stand.
- C. Der stilles krav om indbetaling af et rimeligt depositum, til sikkerhed for betaling af reetableringsudgifterne ved fraflytning jf. driftsbekendtgørelsen §85.
- D. Denne forandring kræver en byggetilladelse fra kommunen. Det er dig, der skal indhente de nødvendige godkendelser. Du skal også betale for eventuelle omkostninger.

Individuelle forandringer – udenfor boligen: <i>Skal finansieres af lejerer</i>	A	B	C	D
Markise, se bilag		X	X	
Drivhus, se bilag		X	X	X
Udhus, se bilag		X	X	X
Fastmontering af legeredskaber, se bilag		X	X	
Flagstang, se bilag		X	X	
Hegn om terrasse, se bilag		X	X	
Hæk / hegn i skel, se bilag		X	X	
Udvidelse af fliseareal, se bilag	X			

Procedure for ansøgning om råderet, hvor der kræves byggetilladelse

1. Lejer ansøger skriftligt om forhåndsgodkendelse ved administrationen.
2. Lejer ansøger kommunen, hvis der gives en fuldmagt til ansøgning fra administrationen.
3. Gives der tilladelse fra kommunen, skal arbejdet endeligt godkendes af administrationen.
4. Opførelse af de godkendte arbejder.
5. Lejer anmelder det færdige arbejde til kommunen og administrationen.

Procedure for ansøgning om råderet - generelt

1. Lejer ansøger skriftligt om godkendelse ved administrationen.
2. Opførelse af de godkendte arbejder.
3. Lejer anmelder det færdige arbejde til administrationen.

Betingelser

Hvis du har udført forbedringer af din bolig, så har du mulighed for at få økonomisk godtgørelse, når du flytter indenfor afskrivningsperioden. For at få godtgørelse, skal du overholde følgende regler jf. driftsbekendtgørelsen §§89-90:

- Forbedringsarbejdet skal anmeldes og godkendes af administrationen, inden du går i gang.
- Forbedringsarbejdet er fuldført og endeligt godkendt af administrationen.
- Der er opnået byggetilladelse, hvor dette er relevant.
- At der er opnået kommunal tilladelse for godtgørelsen.
- Arbejderne skal være rimelige og hensigtsmæssige og må ikke fratage boligen dens karakter af almen bolig (spabade og amerikaner køleskabe, kan fx ikke godkendes).
- Der må ikke ydes godtgørelse for særligt energiforbrugende installationer.
- Godtgørelse kan kun beregnes på baggrund af dokumenterede udgifter til momsregistrerede virksomheder. Du kan ikke få godtgørelse for "værdien af eget arbejde".
- Når arbejderne er udført, skal du udarbejde et byggeregnskab, som skal godkendes af administrationen.
- Når administrationen har godkendt regnskabet, vil der blive udarbejdet et tillæg til din lejekontrakt. Først når du har underskrevet og returneret tillægget, vil du være berettiget til godtgørelse ved fraflytning. Det er en betingelse at det faktisk udførte arbejde er i overensstemmelse med de godkendte planlagte arbejder, og eventuelle myndighedsgodkendelser og betingelser der måtte være afledt heraf er fremskaffet.

Økonomisk godtgørelse ved fraflytning

Hvordan beregner man godtgørelsen?

Godtgørelsen beregnes på baggrund af dine dokumenterede udgifter til forbedringen (Byggeregnskabet).

Lejer kan godt selv udføre arbejderne, men der gives ikke godtgørelse for værdien af eget arbejde. Der kan kun gives godtgørelse for dokumenterede udgifter med moms.

Du kan maksimalt få godkendt et godtgørelsesbeløb på kr. 126.684 for dine forbedringer. Dette gælder uanset, om du udfører én eller flere forbedringer. Du kan få godtgørelse for flere forbedringer i samme bolig, selvom arbejderne ikke er udført samtidig, men den samlede godtgørelse kan aldrig overstige maksimumbeløbet. Det nævnte beløb er opgjort i 2021 niveau og reguleres én gang årligt med udviklingen i Danmarks Statistiks nettoprisindeks.

Udbetaling af godtgørelse

Godtgørelsen falder bort efter udløbet af den aftalte afskrivningsperiode. Godtgørelsen falder med lige store månedlige dele i afskrivningsprocessen. Hvis afskrivningsperioden fx er 10 år, så falder godtgørelsen med 1/120 pr. måned.

Vedligeholdelsesreglement og anvisninger

For at gøre det nemmere at bruge råderetten korrekt, er der udarbejdet et vedligeholdelsesreglement, for din afdeling. Her kan du se, hvorledes du vedligeholder din bolig, og det er de samme regler, der gælder, når du udfører de forbedringer eller forandringer, der er tilladt ifølge dette råderetskatalog.

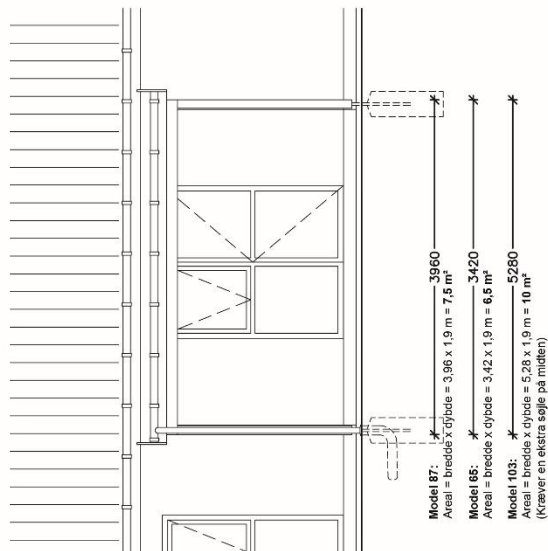

Bilag: Halvtag over terrasse

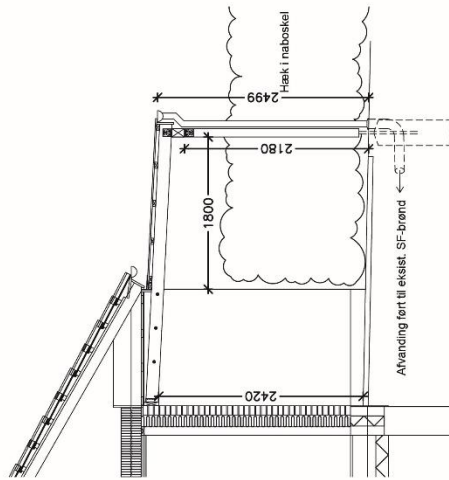
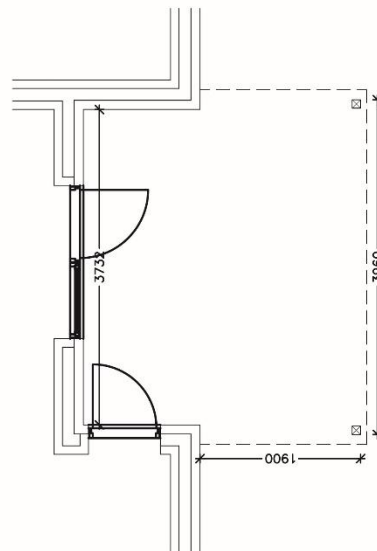
Halvtag må opsættes efter følgende regler:

- Lejer skal selv indhente og betale for byggetilladelse ved kommunen.
- Halvtag må ikke etableres før, der foreligger en byggetilladelse fra Fredericia Kommune, som er godkendt af administrationen.
- Arbejdet skal udføres håndværksmæssigt korrekt, efter gældende love og regler for området og evt. konkrete betingelser i byggetilladelsen.
- Der skal benyttes rustfrie A4 skruer og søm mv.
- Overdækningens udformning og placering, skal i hvert tilfælde drøftes med administrationen, inden der søges byggetilladelse ved kommunen.
- Overdækningen skal udføres i træ med fast tag.
  - Overdækningen må max være 10 m².
- Skal udføres ud fra gældende tegningsmateriale. Tegningen er vejledende.
- Overdækningens tag monteres i umiddelbart forlængelse af sternbrædderne, så tagrenderne på selve huset er fri, alt sammen forudsat det kan lade sig gøre inden for myndighedernes regler.
- Overdækningen skal forsynes med tagrende, og tagvandet skal ledes til eksisterende tagbrønd eller til faskine/drænkasse.
- Overdækningen skal altid fremstå komplet.
- Vedligeholdelse og farve skal ske jf. afdelingens vedligeholdelsesreglement med henvisning til afsnit 5 – Særlige regler for udvendig vedligeholdelse eller som fastsat i tilladelsen.
- Halvtag over terrasse må ikke lukkes med vinduer.
- Lejer skal efter nærmere beregning betale en månedlig ydelse svarende til vedligehold, og henlæggelse til fornyelse.

Lejer er ansvarlig for at færdigmelde arbejdet til administrationen så snart det er færdigt, så arbejdet kan godkendes af administrationen. Hvis arbejdet ikke er færdigmeldt og godkendt vil det forlanges fjernet.

Facadeopstalt af halvtag (Princip for model 87)

Tværsnit i halvtag (Princip)

Konstruktionsopbygning:

100 mm tykkelse af trykbehandlet træbjælke, evt. sælvesko som iL indstøbt i 2300 mm udsænkning for tilsvarende dybde (900 mm under første bjælke) 100 x 150 mm rem forankres til søjler med vinkelbeslag 90 med ribbe. 45 x 170 mm rem forankres i murværk med M10 bolte pr. 400 mm. 45 x 145 mm stikspær forankret i bjælkesko ved facaden og vinkelbeslag 90 med ribbe ved yderste rem. (min. 3" højdning) Tag er bestående af 10 mm acrylplader udlagt på lægter jf. leverandørens anvisning. Tag lættes mod eksist. tagkonstruktion med Wakaiflex tætningsbånd. Husk at sikre eksist. ventilering af tagrum ved lagflod. Stern og vindskede udføres i 22 mm trykimp. brædder. Vindskede afsluttes med alukapper på overkant.

Tagrende og nedløb udføres i zink og føres til nærmeste sandfangsbørend tilhørende boligen.

Farver:
 Alt træværk malebehandles i RAL 9010 (Hvid)

BOLIGKONTORET FREDERICIA AFD. 515		SAG-NR.	TEGN.NR.
Registrering af småbygninger		50618	1-50
LOKALISERING:	Skoletvej nr. 113 – 203	REV.:	
TEGNING: Princip	– Forvent	MAK:	1:50
DATO:	2019.05.02	Kontrol af:	TT
Tegnet af:	TS	Godkendt af:	TT
ARKITEKT:	THOMAS THOMSEN Damaskovej 9, 7000 TH. 79598059 ttht@arkitekt.dk		

Bilag: Markise

Markise må monteres efter følgende regler:

- Markisens placering drøftes med administrationen, inden arbejdet i gang sættes.
- Arbejdet skal udføres håndværksmæssigt korrekt efter gældende love og regler for området.
- Markisen skal monteres af autoriseret montør der kan garantere at markisen er monteret korrekt efter forskrifterne.
- Markisen skal forsynes med stormsikring.
- Markisens længde må max være 4 meter bred og udfaldet må max være 3 meter
- El arbejde skal udføres af autoriseret elinstallatør.
- Lejer er ansvarlig for alle skader på bygning og have, som følge af markisen, også i forbindelse med retablering. Det vil sige at markisen skal fjernes og udhæng laves så man ikke se der har været en markise.

Bilag: Drivhus

Drivhus må opsættes i haverne efter følgende regler:

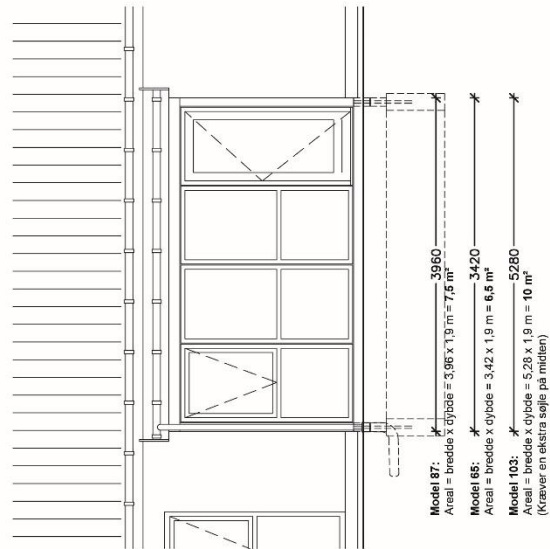
- Lejer skal selv indhente og betale for byggetilladelse ved kommunen.
- Drivhuset må ikke etableres, før der foreligger en byggetilladelse, som er godkendt af administrationen.
- Arbejdet skal udføres håndværksmæssigt korrekt efter gældende love og regler for området.
- Skal placeres fritstående, så den ikke forhindrer hækkens vækst.
- Drivhuset må max. være 8 m² og have en højde på 220 cm. til kip.
- Drivhuset skal være i aluminium med glas.
- Drivhuset skal altid fremstå komplet.
- Den nærmere placering og afstand skal være i overensstemmelse med reglerne i det gældende bygningsreglement.
Boligkontoret Fredericia har besluttet, der ikke må bygges i matrikelskel.
- Kantsikring, hæk, vandrende, belægning mv. må ikke tage skade som følge af drivhuset.

Bilag: Udestue

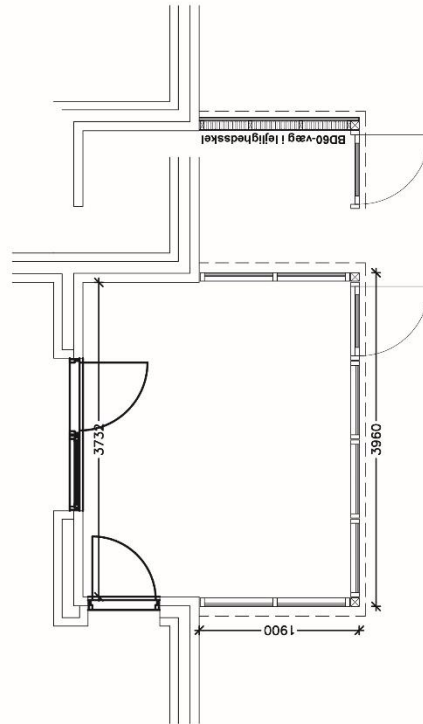
Udestuer må opføres efterfølgende regler:

- Udestuen må være max 10 m².
- Lejer skal selv indhente og betale for byggetilladelse ved kommunen.
- Udestuen må ikke etableres før, der foreligger en byggetilladelse fra Fredericia Kommune, som er godkendt af administrationen.
- Arbejdet skal udføres håndværksmæssigt korrekt, efter gældende love og regler for området og evt. konkrete betingelser i byggetilladelsen.
- Der skal benyttes rustfrie A4 skruer og søm mv.
- Udestuens udformning og placering, skal i hvert tilfælde drøftes med administrationen inden der søges byggetilladelse ved kommunen.
- Den nærmere placering og afstand skal være i overensstemmelse med reglerne i det gældende bygningsreglement.
Boligkontoret Fredericia har besluttet, der ikke må bygges i matrikelskel.
- Der må opføres én af følgende to løsninger:
  - Udestue opført i træ med vinduer.
Tegningsmateriale udleveres af administrationen. Tegningen er vejledende.
  - Udestue opført i glas/alu (drivhusmodel) - type Halls Royal.
- Udestuen skal være rottesikret.
- Udestuen skal forsynes med tagrende, og tagvandet skal ledes til eksisterende tagbrønd eller til faskine/drænkasse.
- Udestuens tag monteres i umiddelbart forlængelse af sternbrædderne, så tagrenderne på selve huset er fri, alt sammen forudsat det kan lade sig gøre inden for myndighedernes regler.
- Vedligeholdelse og farve skal ske jf. afdelingens vedligeholdelsesreglement med henvisning til afsnit 5 – Særlige regler for udvendig vedligeholdelse eller som fastsat i tilladelsen.
- Lejer skal efter nærmere beregning betale en månedlig ydelse svarende til vedligehold, og henlæggelse til fornyelse efter endt levetid pr. bygningsdel.

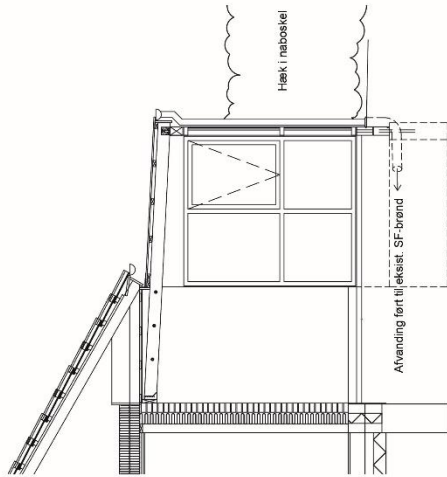
Lejer er ansvarlig for at færdigmelde arbejdet til administrationen så snart det er færdigt, så arbejdet kan godkendes af administrationen. Hvis arbejdet ikke er færdigmeldt og godkendt vil det forlanges fjernet.

Facadeopstalt af udestue (Princip for model 87)

Planudsnit af udestue (Princip for model 87)

Tværsnit i udestue (Princip)

Konstruktionsopbygning:

100 x 100 mm stolper, trykimp. monteres i søjlesko som IL indstøbt i 200 mm stiftfundament ført til frostfri dybde (900 mm under færdig terræn) og cement afsluttes med 2 lag 100 mm PE-udvikke.
 Vinduer og døre udføres i 100 mm karmdybde afbrændt eller dimension af stolper.
 100 x 150 mm rem forankres til søjler med vinkelbeslag 90 med ribbe.
 45 x 170 mm rem forankres i murværk med M10 bolte pr. 400 mm.
 45 x 145 mm stikspær forankret i bjælkeko ved facaden og vinkelbeslag 90 med ribbe ved yderste rem. (min. 3° hældning)
 Tag er bestående af 10 mm acrylplader udlagt på lægler, jf. leverandørens anvisning.
 Tag tætnes mod eksist. tegkonstruktion med Wakaflex tætningsbånd. Husk at sikre eksist. ventilering af tagrum ved taglod.
 Stern og vindskiede udføres i 22 mm trykimp. brædder. Vindskiede afsluttes med alu-kap på ovenkant.

Tagrende og nedløb udføres i zink og føres til nærmeste sandfangbrønd tilhørende boligen.

Farver:

Alt træværk malerbehandles i RAL 9010 (Hvid)

BD60 væg i lejghedsstel:

Hvor udeetuer opføres i lejghedsstel må der ikke udføres vinduer i vægside i skel.
 Her skal udføres en BD60-klassificeret væg, f.eks. som FermaCelli 1H22:
 12,5 mm fibergips
 0,20 mm PE-folie (dampspærre)
 95 mm støpskelet c/c 600 mm isoleret med stenuld med en gennemsnitlig densitet på 30 kg/m³.
 12,5 mm fibergips (tungeer som vindspærre)
 25 mm trykimpregneret afskærmelse c/c 600 mm (ventileret hulrum)
 6 mm hvid facadeplade i fibercement

BOLIGKONTORET FREDERICA AFD. 515		SAG-NR.	TEGN.NR.
Registrering af småbygninger		50618	1-51
LOKALISERING:	Stolevej nr. 113 - 203	REV.:	TH
TEGNING:	Princip - Udestue	MAL:	1:50
DATE:	2019.05.02	KONTROL AF:	TT
Tegnet af:	TST	Godkendt af:	TT
ARKTEKT THOMAS THOMSEN Donkøkkvej 9, 7000 Thl. 79595039 tth@t-arktekt.dk			

Bilag: Udhus

Udhus må opsættes efter følgende regler:

- Lejer skal selv indhente og betale for byggetilladelse ved kommunen
- Udhuset må ikke etableres, før der foreligger en byggetilladelse fra Fredericia Kommune, som er godkendt af administrationen.
- Arbejdet skal udføres håndværksmæssigt korrekt, efter gældende love og regler for området og evt. konkrete betingelser i byggetilladelsen.
- Der skal benyttes rustfrie A4 skruer og søm mv.
- Udhusets udformning og placering, skal i hvert tilfælde drøftes med administrationen inden der søges byggetilladelse ved kommunen.
- Den nærmere placering og afstand skal være i overensstemmelse med reglerne i det gældende bygningsreglement.
Boligkontoret Fredericia har besluttet, der ikke må bygges i matrikelskel.
- Udhuset skal placeres fritstående, så det ikke forhindrer hækkens vækst, og så det ikke er fastgjort i boligens facade.
- Udhuset skal udføres i samme beklædning, som på eksisterende.
- Tag skal være i tagpap eller rødt tegltag, som eksisterende udhuse i bebyggelsen.
- Udhuset skal være rottesikret.
- Eksisterende hæk, plankeværk, kantsikring og belægning må ikke tage skade, som følge af udhuset.
- Udhuset må max være 8 m² og max være 220 cm. højt målt på det højeste sted.
- Udhus skal forsynes med tagrende, og tagvandet skal ledes til eksisterende tagbrønd eller til faskine/drænkasse.
- Vedligeholdelse og farve skal ske jf. afdelingens vedligeholdelsesreglement med henvisning til afsnit 5 – Særlige regler for udvendig vedligeholdelse eller som fastsat i tilladelsen.

Lejer er ansvarlig for at færdigmelde arbejdet til administrationen så snart det er færdigt, så arbejdet kan godkendes af administrationen. Hvis arbejdet ikke er færdigmeldt og godkendt vil det forlanges fjernet.

Bilag: Fastmontering af legeredskaber

Legeredskaber må fastmonteres efter følgende regler:

- Gælder legeredskaber og legehus til børn.
- Skal placeres fritstående i egen have og må ikke udgøre gener for naboen.
- Må ikke forhindre hækkens vækst eller gøre skade på fliseareal, hegn mv.
- Skal monteres forsvarligt efter forskrifterne.
- Placering skal i hvert tilfælde drøftes med administrationen
- Skal reableres ved fraflytning.
- Vær særligt opmærksom på trampoliner.

Bilag: Flagstang

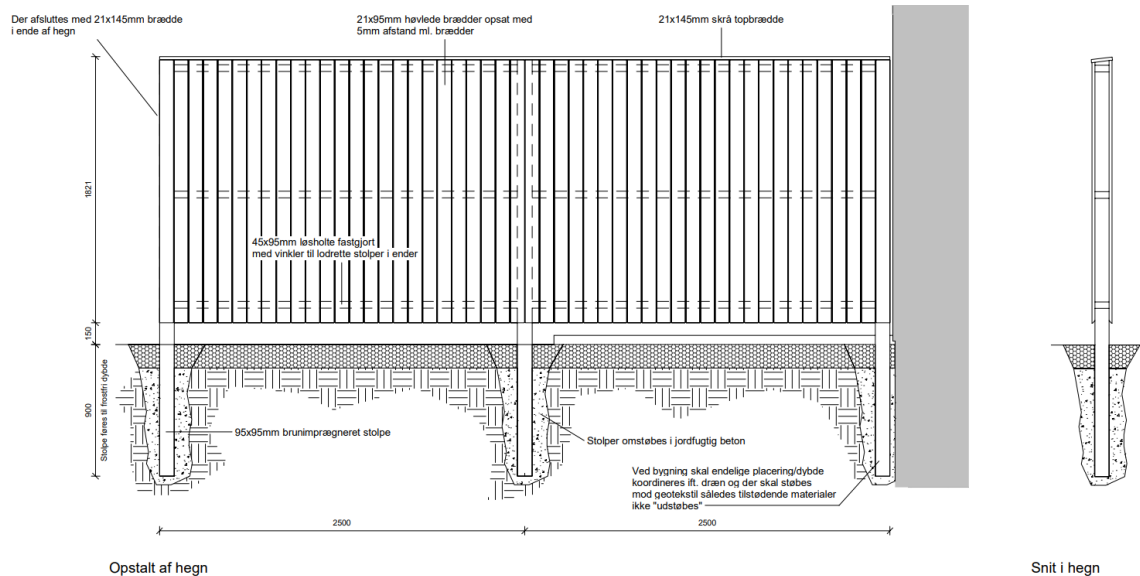
Der må opsættes en flagstang i egen have efter følgende regler:

- Flagstangen må max være 8 meter høj.
- Flagstangen skal monteres efter leverandørens anvisninger med nedstøbning i jorden.
- Arbejdet skal udføres håndværksmæssigt korrekt efter gældende love og regler for området.
- Lejer er ansvarlig for alle skader på bygning og have, som følge af flagstangen, også i forbindelse med reetablering. Det vil sige, at flagstangen og det støbte beton skal fjernes og haven laves, så man ikke se der har været en flagstang.

Bilag: Hegn om terrasse

Der må opsættes hegn om boligens terrasse efter følgende regler:

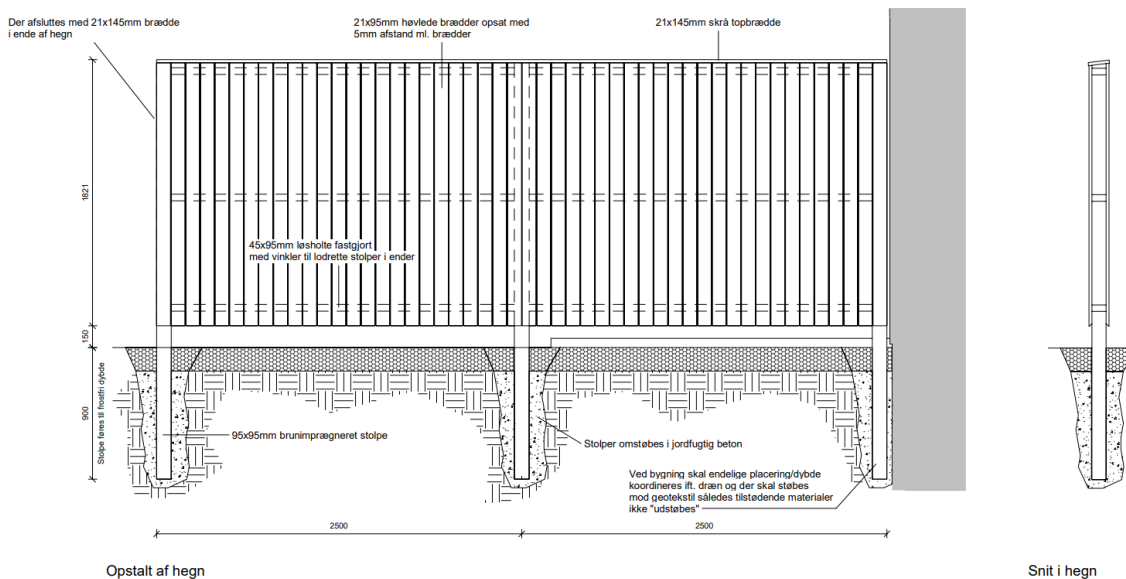
- Hegnet må opsættes omkring boligens terrasse.
- Arbejdet skal udføres håndværksmæssigt korrekt efter gældende love og regler for området.
- Der skal benyttes rustfrie A4 skruer og søm mv.
- Hegn i egen have må maksimalt være 180 cm højt.
- Hegnets placering skal godkendes af administrationen og udføres i driftsvenlige og totaløkonomiske materialer.
- Hegnet skal udføres i varmebehandlet træ der ikke kræver olie eller maling og opsættes med lodret beklædning som vist* og må ikke fastgøres i bygningens facade, men skal støbes i jorden efter forskrifterne.
- Kantsikring, hæk og belægning må ikke tage skade, som følge af hegnet.
- Vedligeholdelse og farve skal ske jf. afdelingens vedligeholdelsesreglement med henvisning til afsnit 5 – Særlige regler for udvendig vedligeholdelse eller som fastsat i tilladelsen.

Bilag: Hæk / hegn i skel

Der må opsættes hegn om haven efter følgende regler:

- Hæk må udskiftes med hegn i skel.
- Er hæk / hegn placeret i naboskel, skal der fremsendes skriftlig godkendelse fra begge parter.
- Arbejdet skal udføres håndværksmæssigt korrekt efter gældende love og regler for området.
- Der skal benyttes rustfrie A4 skruer og søm mv.
- Hæk / hegn i skel må maksimalt være 180 cm højt.
- Hæk / hegnets placering skal godkendes af administrationen og udføres i driftsvenlige og totaløkonomiske materialer.
- Hegnet skal udføres i varmebehandlet træ der ikke kræver olie eller maling og opsættes med lodret beklædning som vist* og må ikke fastgøres i bygningens facade, men skal støbes i jorden efter forskrifterne.
- Hæk skal være samme type som øvrige hækplanter i afdelingen.
- Kantsikring, hæk og belægning må ikke tage skade, som følge af hegnet.
- Vedligeholdelse og farve skal ske jf. afdelingens vedligeholdelsesreglement med henvisning til afsnit 5 – Særlige regler for udvendig vedligeholdelse eller som fastsat i tilladelsen.
- Ved fraflytning skal arbejdet retableres til udgangspunktet.

Bilag: Udvidelse af fliseareal

Flisearealet i haven må udvides efter følgende regler:

- Arbejdet skal udføres håndværksmæssigt korrekt efter gældende love og regler for området.
- Arbejdet skal udføres med korrekt bundopbygning for belægning og der skal være 20 promille fald på belægning, der fører vandet væk fra bygningen.
- Belægningen skal holdes 25 cm fra hækken og hækken må ikke beskadiges.
- Belægningen udføres som eksisterende belægnings sten.
- Det totale fliseareal i haven, må maksimalt udgøre 30 kvadratmeter.

Lejer er ansvarlig for at færdigmelde arbejdet til administrationen så snart det er færdigt, så arbejdet kan godkendes af administrationen. Hvis arbejdet ikke er færdigmeldt og godkendt vil det forlanges fjernet.

Arbejder inde i boligen

Den individuelle råderet – indenfor i boligen

Lejeren har ret til at forbedre eller forandre sin bolig jf. driftsbekendtgørelsen kapitel 18. Ønsker du at bruge denne ret, er det administrationen der skal tage stilling til ansøgningen.

Lejeren har ret til uden godtgørelse at flytte og fjerne ikke bærende og afstivende skillevægge uden økonomisk godtgørelse.

Lejer skal altid anmelde arbejder til administrationen. Er arbejder ikke anmeldt, bliver lejer holdt økonomisk ansvarlig for retablering.

Ved forandringsarbejder tager administrationen stilling til, om arbejderne skal retableres ved fraflytning, så lejemålet fremstår i oprindelig stand.

Ved krav om retablering stilles der krav om indbetaling af et rimeligt depositum, til sikkerhed for betaling af retableringsudgifterne ved fraflytning jf. driftsbekendtgørelsen §85.

Ved arbejder der kræver en byggetilladelse fra kommunen skal du indhente de nødvendige godkendelser og betale for eventuelle omkostninger.

Ved forbedringer har du som lejer ret til at få økonomisk godtgørelse ved fraflytning. Se mere under punktet "Økonomisk godtgørelse ved fraflytning".

Installationsret

Installationsretten giver dig ret til at installere hvidevarer i din bolig jf. Lov om leje af almene boliger §35. Administrationen kan kun modsætte sig installationen, hvis fx el- eller afløbskapaciteten er for ringe.

Du ejer selv de installationer og hvidevarer som udføres efter disse regler. Du står selv for al vedligeholdelse og du er ansvarlig for skader på ejendommen, som følge af installationerne. Der kan derfor blive stillet krav om, at du tegner de nødvendige forsikringer.

Når du flytter skal hvidevarer og installationer fjernes. Der kan blive stillet krav om retablering, hvis du fx har fjernet et køkkenskab, for at få plads til en vaskemaskine.

Kollektiv råderet – finansieres af afdelingen

Afdelingsmødet kan beslutte, at give dig mulighed for, at forbedre din bolig efter den kollektive råderet jf. Lov om almene boliger §37 stk. B.

Kollektiv råderet og finansiering heraf skal godkendes af afdelingsmødet, organisationsbestyrelsen og af kommunen, inden det træder i kraft – i nævnt rækkefølge.

I den kollektive råderet er det afdelingen, som betaler udgifterne til forbedringsarbejdet via et annuitetslån, og beboerne skal herefter betale et tillæg til huslejen, i en nærmere fastsat periode.

Spørg administrationen om de nærmere retningslinjer.

Muligheder i din afdeling

Kollektiv råderet – indenfor boligen

Emne:	A Kræver myndigheds-godkendelse	B Maksimum beløb	C Tillæg for øget udgift	D Afskrivningsperiode
Køkkenudskiftning		Spørg administrationen		15-20 år

Kollektiv råderet – udenfor boligen

Emne:	A Kræver myndigheds-godkendelse	B Maksimum beløb	C Tillæg for øget udgift	D Afskrivningsperiode
Ingen emner				